

Sygn. akt II KO 12/22

POSTANOWIENIE

Dnia 17 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie **M. B., A. C., M. U. i V. P.**
skazanych z art. 258 § 2 i 3 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 17 marca 2022 r.
wniosku obrońcy skaranych M. B. i V. P.
o wyłączenie sędziów,
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1
Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

postanowił

**wyłączyć sędziów SN Antoniego Bojańczyka i Marka Motuka
od rozpoznania sprawy II KK 261/21.**

UZASADNIENIE

Obrońca skaranych M. B. i V. P. wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 5 listopada 2020 r., sygn. akt II AKa (...). W kasacji tej podniósł m.in. zarzut naruszenia „art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (dalej: EKPCz), Dz.U.1993.61.284 z dnia 1993.07.10) w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (dalej: KPP), 2007/C 303/01 (Dz.U.UE C z dnia 14 grudnia 2007 r.) w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez wydanie orzeczenia przez Sąd, w składzie którego zasiadał sędzia P. S., nominowany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) 8 stycznia 2020 r. przez Prezydenta RP na

mocy Uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, której skład został ukształtowany na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, Dz.U.2018.3 z dnia 2018.01.02, podczas gdy zgodnie z wymogami EKPCz, *[każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą (...)]*, zgodnie z treścią art. 47 KPP *[każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy]*, a zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP *[każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd]*, co skutkowało wydaniem wyroku przez Sąd nienależycie obsadzony, obciążając skarżone orzeczenie wadą, o której mowa w art. 439 § 1 § 2 k.p.k.” (pkt I lit. b kasacji).

Podobny zarzut sformułowany został również w kasacji obrońcy innego skazanego M. U., który zarzucił naruszenie „art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) lub art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej, co polegało na nienależytej obsadzie sądu, tj. obsadzie sędziego P. S. w składzie orzekającym powołanego na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, co stanowi bezwzględłą przyczynę odwoławczą określoną treścią art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.” (pkt II lit. b kasacji).

Kasacja w tej sprawie została przydzielona (w kolejności wpływu i imiennej listy sędziów) SSN Markowi Motukowi, a zarządzeniem Przewodniczącego II Wydziału Izby Karnej skierowana na rozprawę w dniu 22 marca 2022 r. Skład orzekający poza sędzią sprawozdawcą uzupełniony został o sędziów SN Wiesława Kozielowicza (Przewodniczący) i Antoniego Bojańczyka.

W dniu 7 lutego 2022 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek obrońcy skazanych M. B. i V. P. , w którym adw. P.Z.:

I. na podstawie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. wniósł o wyłączenie sędziego SN Antoniego Bojańczyka oraz sędziego SN Marka Motuka od rozpoznania niniejszej sprawy z uwagi na to, że przedmiotowe postępowanie dotyczy ich bezpośrednio, a także ze względu na istnienie okoliczności wywołujących uzasadnioną wątpliwość co do ich bezstronności w przedmiotowym postępowaniu, a polegającej na opinowaniu ich na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na mocy uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, której skład został ukształtowany na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018.3 z dnia 2018.01.02), co powoduje, że niniejsi sędziowie nie są w stanie zapewnić standardów przewidzianych w ustawie zasadniczej oraz Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, a w szczególności tych wskazanych w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz w art. 6 ust. 1 ETPCz, a zatem nie mogą przeprowadzić przedmiotowego postępowania w sposób rzetelny i bezstronny;

a nadto:

II. na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. wniósł o wyłączenie od rozpoznania niniejszej sprawy sędziego SN Marka Motuka z uwagi na istnienie okoliczności wywołującej uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w przedmiotowym postępowaniu, a polegającej na tym, że niniejszy sędzia był w składzie sędziowskim wyznaczonym do sprawy o sygn. II AKa (...), rozpoznającym apelację od wyroku skazującego M. B. oraz V. P. w związku z czym brał on udział w rozprawach głównych mających miejsce w dniu 13 czerwca 2019 r., 22 listopada 2019 r. oraz 8 stycznia 2020 r., a zatem zapoznawał się on z aktami przedmiotowej sprawy, a także podczas rozprawy w dniu 8 stycznia 2020 r. brał udział w przesłuchaniu świadka A. K., które to okoliczności wywołują uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w niniejszej sprawie bowiem implikują, że nie jest on w stanie zapewnić rzetelnej kontroli orzeczenia Sądu II instancji;

oraz dodatkowo przy skierowaniu sprawy na posiedzenie w przedmiocie wniosku z pkt I

III. na podstawie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. wniósł o wyłączenie od rozpoznawania tego wniosku sędziów SN: Małgorzaty Berdnarek, Leszka Bieleckiego, Antoniego Bojańczyka, Leszka Boska,

Pawła Czubika, Tomasza Demendeckiego, Marka Dobrowolskiego, Jarosława Dusia, Jacka Greli, Beaty Janiszewskiej, Marcina Krajewskiego, Pawła Książaka, Joanny Lemańskiej, Marcina Łochowskiego, Mariusza Łodka, Małgorzaty Manowskiej, Joanny Misztal-Koneckiej, Marka Motuka, Oktawiana Nawrota, Janusza Niczyporuka, Piotra Niedzielaka, Tomasza Przesławskiego, Adama Redzika, Adama Rocha, Mirosława Sadowskiego, Marka Siwka, Jarosława Sobutki, Ewy Stefańskiej, Aleksandra Stępkowskiego, Tomasza Szanciło, Marii Szczpaniec, Adama Tomczyńskiego, Krzysztofa Wiaka, Jacka Widło, Ryszarda Witkowskiego, Jacka Wygody, Konrada Wytrykowskiego, Kamila Zaradkiewicza, Igora Zgolińskiego, Pawła Zuberta oraz Grzegorza Żmija, z uwagi na to, że niniejsza sprawa dotyczy ich bezpośrednio, a to ze względu na istnienie okoliczności wywołujących uzasadnioną wątpliwość co do ich bezstronności w przedmiotowej sprawie, a polegającej na nominowaniu ich na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na mocy uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, której skład został ukształtowany na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018.3 z dnia 2018.01.02), co powoduje, że niniejsi sędziowie nie spełniają standardów przewidzianych w ustawie zasadniczej oraz Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, w związku z czym rozpoznanie przez nich wniosku z pkt I budziłoby obawy, co do ich bezstronności, bowiem niejako orzekaliby oni w przedmiocie wadliwości, którą obarczony jest ich własny status sędziego Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Za zasadny uznać należy w całości wniosek sformułowany w pkt. I, co czyni z kolei zbędnym odnośnienie się do postulatu wyrażonego w pkt. II, skoro już argumentacja przedstawiona w tym pierwszym punkcie doprowadziła do wyłączenia od rozpoznawania sprawy II KK 261/21 obu wymienionych tam sędziów, w tym Marka Motuka, którego dotyczy bezpośrednio również pkt II. Z uwagi natomiast na niewyznaczenie do rozpoznania wniosku z pkt. I żadnego z sędziów Sądu Najwyższego wymienionych w pkt. III (przydział nastąpił wg. imiennej listy sędziów Izby Karnej w oparciu o § 83a ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 marca 2018 r. Regulamin Sądu Najwyższego –

Dz. U. 2021.1077 t.j.) merytoryczne rozstrzygnięcie w tym zakresie stało się bezprzedmiotowe.

Nie ulega wątpliwości, że Panowie Marek Motuk, któremu sprawa II KK 261/21 została przydzielona jako referentowi wg. imiennej listy sędziów Izby Karnej (powołany wyżej § 83a ust. 1 Regulaminu Sądu Najwyższego) i Antoni Bojańczyk, wyznaczony do składu orzekającego na rozprawie w dniu 22 marca 2022 r. zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału II Izby Karnej z dnia 22 grudnia 2021 r., powołani zostali na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego w oparciu o uchwały Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018.3 z dnia 2018.01.02 – dalej ustawa o KRS).

W kasacji adw. P. Z. wniesionej na rzecz skazanych M. B. i V. P. podniesiony został natomiast, pod adresem wyroku Sądu Apelacyjnego w (...), zarzut wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. – niewłaściwej obsady sądu, a polegający na udziale w składzie orzekającym tego Sądu sędziego P. S., powołanego w dniu 8 stycznia 2020 r. przez Prezydenta RP na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, której skład został ukształtowany na mocy tej samej ustawy o KRS.

W tym stanie rzeczy oczywiste jest, że obaj wyznaczeni do składu orzekającego Sądu Najwyższego sędziowie przy rozstrzyganiu w przedmiocie zasadności lub niezasadności kasacji zobligowani byłiby wypowiedzieć się co do kwestii, która dotyczy bezpośrednio również ich samych, a wynika to wprost z treści uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), która wiąże pozostałe składy Sądu Najwyższego i pozostaje aktualna [zob. powołane przez wnioskodawcę postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2020 r., I KZP 1/20, OSNK 2020, z. 7, poz. 26, a także szeroka argumentacja zawarta w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, z. 10, poz. 41].

Niewątpliwie jest więc, że orzekanie w tym postępowaniu przez objętych wnioskiem sędziów naruszałoby sedno zakazu *nemo iudex in causa sua* i to

niezależnie od tego czy kwestię powyższą rozpatrywać w kontekście wyłączenia o jakim mowa w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. (sprawa dotyczy sędziego bezpośrednio), czy też wątpliwości co do bezstronności sędziego w danej sprawie (art. 41 § 1 *in fine* k.p.k.). Sąd Najwyższy w tym składzie w pełni podtrzymuje pogląd wyrażony w tym przedmiocie przez inne składy orzekające (zob. postanowienia z dnia 27 lipca 2021 r., II KO 36/21; z dnia 13 października 2021 r., II KO 30/21; z dnia 24 lutego 2022 r., V KO 4/22) i nie powtarzając zawartej w tych judykatach argumentacji wprost się do niej w tym miejscu odwołuje. W szczególności zgodzić należy się z wywodem przedstawionym w pierwszym z powołanych wyżej orzeczeń, w którym wskazano, że „potrzeba wyłączenia od orzekania rodzić się może także w przypadku orzekania w sprawie, która jest „identyczna” jak sprawa sędziego, w tym znaczeniu, że oparta na tych samych podstawach prawnych czy faktycznych, co sytuacja sędziego, albo w której rozstrzygana jest sprawa identyczna z tą, która dotyczy sędziego, a rozstrzygnięcie niewątpliwie wpłynie na sytuację prawną czy faktyczną sędziego. (...) sytuacja ta może wywoływać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego w tej sprawie w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k., a zatem prowadzić powinna do wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy. Jeśli rozstrzygnięcie sprawy jest korzystne bezpośrednio dla samego sędziego albo realnie wpływa na jego dobrostan czy sferę jego własnych interesów to tym samym sędzia jest osobiście zainteresowany jego wynikiem. Swoistym kryterium oceny jest uniwersalne pytanie „*qui bono?*” Jeśli odpowiedź kieruje nas w stronę orzekającego sędziego to znaczy, że była to także „sprawa” tego sędziego. Skoro tak, to nie można uznać by był w sprawie bezstronny i o ile nie jest to podstawa do wyłączenia z urzędu to powinien być wyłączony od rozstrzygania na wniosek własny albo innego uprawnionego podmiotu na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. Stwierdzenie to jest tak oczywiste, a odczucie społeczne i konstrukcje prawne są tu tak silnie zbieżne, że odrzucenie powyższego twierdzenia wymaga silnie instrumentalnego zaprzeczenia prawdy. Stanowi więc równocześnie także sprzeniewierzenie się nakazowi dążenia do prawdy jako podstawy rozstrzygnięć w postępowaniu karnym”.

Wyłączenie od rozpoznania niniejszej sprawy sędziów Marka Motuka i Antoniego Bojańczyka wyeliminuje też sygnalizowane przez obrońcę we wniosku ryzyko związane z zapewnieniem skazanym prawa do rozpoznania ich sprawy w

postępowaniu kasacyjnym przez niezależny ustanowiony ustawą sąd w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty praw Podstawowych i przede wszystkim art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji praw człowieka i podstawowych wolności (dalej EKPC).

Jak trafnie stwierdził to Sąd Najwyższy w powołanym już wyżej postanowieniu z dnia 13 października 2021 r., „rzeczą Sądu Najwyższego rozpoznającego wniosek na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. jest wyłączenie sędziego nie tylko wtedy, gdy zostanie wykazana okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności, ale także wtedy, gdy orzekanie w tej sprawie przez tego sędziego mogłoby realnie prowadzić do znacznie poważniejszego uchybienia, tj. naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 EKPC i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, co przecież mogłoby skutkować nie tylko odpowiedzialnością odszkodowawczą państwa (...), ale również mogłoby prowadzić do złożenia wniosku o wznowienie tego etapu postępowania (art. 540 § 3 k.p.k.)”.

Na taką możliwość wskazał wnioskodawca zasadnie odwołując się wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 22 lipca 2021 r., *Reczkowicz przeciwko Polsce*, skarga nr 43447/19 oraz z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, połączone skargi nr 49868/19 i 57511/19, w których – dokonując wykładni pojęcia „niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC – Trybunał, po zaprezentowaniu wszystkich okoliczności związanych z procederem nominacyjnym prowadzonym na podstawie ustawy o KRS, wskazał – przywołując zresztą swoje stanowisko także w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson vs. Islandia* – że z uwagi na udział w procesie powoływania w Polsce sędziów takiego organu, jakim jest Krajowej Rady Sądownictwa, w składzie ukształtowanym nowelą z 2017 r. (w efekcie czego organ ten nie jest niezależny od władzy wykonawczej i ustawodawczej) – osoba powołana na urząd sędziego orzekając w określonej sprawie nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC (tak też Sąd Najwyższy w cytowanym postanowieniu z dnia 13 października 2021 r., II KO 30/21).

Co więcej, niniejsze rozstrzygnięcie – z uwagi na wskazane wyżej uwarunkowania konwencyjne – zapobiega również skutkowi wyrażonemu w pkt I wskazanej wyżej uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20. Wprawdzie w polskim porządku prawnym nie istnieje możliwość zakwestionowania orzeczenia zapadłego w następstwie rozpoznania kasacji w oparciu o przepis art. 542 § 3 k.p.k., nie można wszakże wykluczyć potrzeby wznowienia takiego postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k. i to nie tylko postępowania w sprawie, do której odnosi się konkretne rozstrzygnięcie ETPC o naruszeniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ale także do innych postępowań karnych, w których zaistniało naruszenie postanowień konwencji tożsame w układzie okoliczności faktyczno-prawnych ze stwierdzonym w orzeczeniu tego Trybunału wydanym przeciwko Polsce (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 14/14, OSNKW 2014, z. 8, poz. 59).

Oczywiste jest, że podjęta przez Sąd Najwyższy decyzja co do wyłączenia obu wskazanych we wniosku adw. Piotra Zemły sędziów dotyczy całości postępowania kasacyjnego, a więc ma również odniesienie do kasacji wniesionych przez obrońców pozostałych skazanych A. C. i M. U., którzy wniosku w trybie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. lub 41 § 1 k.p.k. nie złożyli. Taki zakres rozstrzygnięcia wynika nie tylko z faktu podniesienia zarzutu z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. także przez adw. P. F. - obrońcy skazanego M. U., lecz w pierwszym rzędzie z łączności przedmiotowej niniejszej sprawy (art. 35 § 1 k.p.k.) oraz niewątpliwej konieczności rozważenia, również z urzędu, okoliczności stanowiących bezwzględną przyczynę odwoławczą, która w postaci wskazanej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. odnosi się zawsze do całości orzeczenia, w związku z tym należałoby uwzględnić ją nawet w stosunku do osób nie skarżących wyroku Sądu odwoławczego w trybie kasacji (art. 435 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Kierując się powołanymi względami orzeczono jak w części dyspozytywnej postanowienia.

